

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

16^e Jaargang.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1908

Bijdrage tot de muntgeschiedenis van Holland.

Mr P. H. VAN DE WALL heeft in zijn beroemd boek *Handvesten, Privilegien, Vrijheden, Voorrechten, Octrocijen en Costumen . . . der stad Dordrecht*, Dordr. 1770, — welk boek eenmaal den eernaam van Bijbel der archivissen verwierf —, eene oorkonde doen afdrucken, waarbij werd geconstateerd eene overeenkomst tusschen WILLEM V, graaf van Holland, en JAN VAN SCOTHEM, 1) betreffende het bedienen der munt te Dordrecht 2). De tekst dezer oorkonde, die was gegeven te 's-Gravenhage den 19^{den} October 1355, is overgenomen in het niet minder beroemd boek van prof. P. O. VAN DER CHIJS, *De munten der voormalige graafschappen Holland en Zeeland . . .* Haarlem 1858 3). De minuut der onderwerpelijke oorkonde is geregistreerd op fol. 61 verso van het Register E L 33, behoorende tot de in het Rijksdepôt te 's-Gravenhage bewaarde *Archieven van de Leen- en Registerkamer der grafelijkheid Holland*.

Het moet den beoefenaars der muntgeschiedenis van Holland zeker belang inboezemen, dat enkele maanden vóór de uitgifte van bovenbedoelden brief de Graaf van Holland eene nagenoeg gelijke overeenkomst had aangegaan, — althans van plan was aan te gaan met twee andere personen, welke overeenkomst evenwel blijkbaar niet, — althans niet ten volle tot uitvoering is gekomen. De minuut der oorkonde, waarbij deze overeenkomst werd

---

1) VAN DE WALL las SCOTHEM. Het schijnt mij toe, dat het handschrift veel meer STACHEM, wellicht ook STOCHEM te lezen geeft.

2) Deel II, blz. 251—253.

3) Blz. 181—184.

geconstateerd, — althans een concept dezer oorkonde is mede geregistreerd in het vooraangehaald register E L 33 en wel op fol. 38 verso en volgende 1). Deze oorkonde vertoont omtrent de te munten geldstukken zoodanige verschillen met die, welke bij VAN DE WALL en VAN DER CHIJS afgedrukt is, dat beide brieven overendeweër kunnen dienen tot elkaars opheldering en verklaring en het is daarom zeker van voldoende belang, ook den tekst der oudere oorkonde door den druk tot gemeen goed te maken, althans voor zoo ver die tekst afwijkt van de meerbedoelde reeds vroeger uitgegeven oorkonde van 19 October 1355.

De hier uitgegeven minuut (of concept?) der oorkonde heeft geen dagteekening. Zij is in het doorgaans zuiver chronologisch gehouden register geboekt nà een brief van Woensdag voor St. LAURENS-dag (6 Augustus) en vóór een brief van Zaterdag voor O. L. Vr. Lichtmisdag (31 Januari) 1354/5. De minuut of het concept zal alzoo ontstaan zijn in het laatst van 1354 of heel in het begin van 1355. De akte luidt aldus: Hertoghe WILLEM VAN BEYEREN etc. maken condt alle lude, dat wi BARTOLOMEYSE VAERWEL en JAN MORANT, coeplude van Lomberdien, ghegheven hebben ende gheven orloof ende volcomen macht van den daghe dat dese brief ghegeven was drie daghe 2) dairna durende, te maken of doen te maken binnen onsen stede van Dordrecht enen goeden ouden ghulden scilt op master FALCOENS 3) slach alsoe goet van goude ende van ghewichte, dats te verstaen die marck op vier ende twintich caratten ende weghende op die Troesghe marck LIIIIJ ende

1) VAN DE WALL maakt in zijn vooraangehaald werk in eene noot op blz. 253 melding van dezen brief, doch geeft den tekst niet.

2) Natuurlijk een schrijffout voor jaeren.

3) Er staat duidelijk FALCOENS. De brief van 19 October 1355 heeft volgens de lezing van VAN DE WALL, FAKENTS. Ook ik lees dit uit het handschrift, al is de letter, die wij voor eene k aanzien, niet duidelijk geschreven

enen halven scilt. Ende voert gheven wi hem macht te maken oft te (doen) maken scilde van XXIIJ groten, halve scilde ende vierlinghe van scilde also goet van goude ende van ghewichten als die Vlaemsche scilde zijn, dats te verstaen die marc op XXIIJ ende een half crate en weghende op de Troesghe marck LIIJ ende eenen halven scilt. Ende dit voers. gelt zullen onze voirs. muntmeysters maken ofte doen maken also goet van ghewichte ende van aloye alze voerscr. is. Ende wi zullen hebben van sleyscatte van elker ghewachter 1) Troysghe marke gout eenen halven gulden hallinc ofte neghen groten ons vorschreven monten. Ende voert gheven wi hun oirloof ende volcomen macht te maken ofte doen maken in ons vors. monte eenen zulveren penninc ende die vors. penninc die zal zijn van aloye op VI deniers fijns zelvrs ende des zel ghaen op die Troesghe marck V β ende IIIJ δ swarte ende alst uyt 2) is zoe zals ghaen daerop V c 3) ende VIIJ δ ; ende die vors. zilveren penninc zal ghelden XXIIJ miten ende die vive ende twintichstalve zulveren penninghe zallen ghelden eenen ghulden ouden scilt. Ende zij zullen maken halve groten, vierlinghe ende halve vierlinghe op dat zelve aloy ende wi zullen hebben van sleycatte van elker ghewachter 1) Troysgher marke zulvers eenen groten onser monten voirs. Ende waert oec, dattet ghelt te licht ware eenen penninc in de Troysghe marke zo zalt onse waerde zeghelen in eene zack wair ter tijd dat hi alsoe vele ghelts hebben mach, dat die marc eenen penninc te zwaer is edan zal ment te gader wtgheven. Ende waert oec die marc eenen

1) Er staat ghewachter. De brief van 19 October 1355 heeft ghewrachter.

2) De middelste letter van dit woord is in het handschrift niet geheel duidelijk. De ij heeft geen puntjes wat bijna overal elders in het handschrift 't geval is. De letter zoude ook een n of een u kunnen voorstellen. Ik las een ij omdat dan althans een woord verkregen wordt, al is de zin waartoe het woord behoort mij niet recht duidelijk

3) Er staat een teeken ongeveer gelijk aan eene c. Men zal echter wel β moeten lezen.

penninc te zwaer, zoe mogen onse montmeysters oec alsoe vele te licht maken eenen penninc. Ende die voirseyde montmeysters die mogen werken in die Troesghe marke twee grein onder ende twee boven zonder yet te misdoen Ende waer dat zake, datter meer dan eenen penninc te licht waren ofte meer dan twee greynen te cranc ware, zoe zal ment weder te vier doen ende smeltent bi onsen werdeyn ende twee van onse scepenen van Dordrecht, die wier toe zetten zullen Ende als alle dese voirseyde penninghe van goude ende van zulveren al op zijn bereet ende ghemaect in onse vorscr. monte zoe en zullen nochte en moghen onse vorscr. montmeysters niet wtghaen 1) noch liverantie doen of die vors penninghe teerst gheweghen ende gheassayert bi onsen waerdien ende bi twee van onsen scepenen van Dordrecht, die wier toe zetten zullen. Ende is dan dat ghelt alsoe goet van aloye ende van ghewichte alse vorscr. is zoe zullen onse montmeysters hoeren wille ende hoeren orbaer mitten vors. ghelde doen. Denc oec onsen waerdeyn ende onsen scepenen dattet ghelt te licht ofte cranc meer dan vorscr, soe zal ment bi hun weder te vier doen ende smelten. Voert zo zullen wi nemen al dit vorseide ghelt op onse tollen ende van onsen renten eenen ouden ghulden scilt voer XVIIJ gr ende dat ander gout na zine waerde ende vier en twintich ende een halve penninc vorscr. groten voir XVIIJ groten als voirs is. Ende wi zullen ghebieden ofte doen ghebieden alle onsen lant doir al dat vorseide ghelt te nemen voir alse veele als voirs. is. . . .

De rest der akte is, behoudens kleine verschillen in spelling, gelijk aan de rest der oorkonde, afgedrukt bij VAN DE WALL en VAN DER CHIJS uitgenomen natuurlijk de dagtekening.

's-Gravenhage.

AUG. SASSEN.

1) Er staat wtghaen wat natuurlijk wtgheven moet zijn, gelijk dan ook de brief van 19 Oct. 1355 heeft.